

Csehszlovákia

Vita a fiatal irodalomról Csehországban. Minden irodalom életében vannak olyan időszakok, amikor seregesen jelentkeznek új tehetségek, és vannak olyan évek, amikor alig akad említésre érdemes alkotás pályakezdő író tollából. Az induláshoz, a „kirajzáshoz” persze szükség van az idősebbek segítő figyelmére, a kiadók és a folyóiratok szerkesztőinek „fölfedező” szemére. A fiatal irodalommal való törődés az irodalom jövőjének törli az utat, felelősségteljes és nem mindig hálás munka, mert a fiatal szerzők gyakran erősen akarják hangsúlyozni törekvéseik különbözőségét az előttek járókéitól. A cseh irodalmi-kulturális folyóiratok legutóbbi számaiban több olyan írást olvashatunk, amelyek a legújabb írói és költői nemzedék teljesítményét elemzik. Elsősorban azokról a fiatal irodalmárokról van szó, akik az 1968–69-es válság után jelentkeztek írásaikkal a folyóiratok hasábjain vagy a kezdek szárnypróbálgatására alkalmas antológia formájában.

Számunkra nem annyira az értékek kiválasztásának folyamata érdekes, nem az, hogy a kritikusok kiket minősítenek első írásaik alapján tehetségnek, hanem inkább a fiatal irodalom elé állított követelmények, a megoldandó föladatokat és a hagyományokhoz, az előző korszakhoz való viszony.

Eredetileg a fiatal költészet kérdéseit szándékozták megvitatni ez év júniusának végén a *Tvorba* című politikai-kulturális hetilap szerkesztőségében fiatal szerzők és kritikusok, de az eszmecsere az egész fiatal irodalomról és társadalmi küldetéséről szóló vitába torkollott. A lap 36. számában *Jiří Hájek*, az ismert kritikus foglalja össze a vita néhány alapvető tanulságát, kísérli meg fölvázolni a cseh irodalom legújabb nemzedékének lehetőségeit-föladatait (*O cíle mladé literatury*): „A fiatal irodalomról folyó vitában éppen az a legértékesebb, hogy mindenekelőtt fiatalok vitatkoznak fiatalokról, és hogy épp a fiatalok lépnek föl a legigényesebb álláspontokkal” — értékeli a véleménycsere hangnemet és színvonalát.

A *Literární Měsíčník*nek, az írószövetség havi folyóiratának júniusi számában *Pavel Bělíček* veszi számba az előző korszakok tanulságait a továbblépés szempontjából; arra keres választ, hogy az elmúlt negyedszázad irodalmából milyen hagyományt érdemes folytatni a fiatal nemzedék képviselőinek. Írásában élesen szembeállítja a fölszabadulás utáni időszak és az ötvenes évek irodalmát a hatvanas években jelentkező tendenciákkal. Merev szempontjai elutasítják a hatvanas évek cseh irodalmát, a fiatalok útkeresésének olyan irányt akar szabni, amely messze ívben elkerüli mindazokat a kísérleteket-próbálkozásokat, amelyek az előző korszakra voltak jellemzőek. Jiří Hájek nem ért egyet Bělíček kategorikus elutasításával, „katasztrofális könnyelműségnek” nevezi eljárását, mellyel „leírta” a hatvanas évek minden teljesítményét a szocialista cseh irodalomból. A végsőkig leegyszerűsített szemlélet, az ötvenes és a hatvanas évek fölszínes szembeállítása alapján nem kerülünk közelebb a modern cseh irodalom mozgásának megértéséhez — véli a *Tvorba* cikkírója.

A hetilap szerkesztőségébe meghívott fiatal irodalmárok legtöbb kérdése a korszerű elkötelezettség problémáját érintette. A kiadók gyakran olyan „elkötelezettséget” várnak tőlük, ami nem több proklamatív igenlésnél, napi politikai kérdések irodalmi művekbe rendezésénél. Jiří Hájek megértéssel fogadja a fiatalok jobbat óhajító elégedetlenségét, kritikájukat azzal a kiadói politikával szemben, mely a szürke és problémamentes műveknek ad elsőbbséget. Ha harcos, eszmeileg, társa-

dalmilag elkötelezett fiatal irodalmat akarunk — fűzi tovább gondolatait a cseh kritikus —, biztosítani kell fiataljainknak a keresés, a kérdésfeltevés lehetőségét. Fiatal alkotóink művei társadalmunk életéért érzett komoly felelősségről tanúskodnak, az igazság keresése közben ahhoz is kell joguknak lennie, hogy nem tudnak mindig teljes választ adni, hogy esetleg tévednek is.

Irodalmunk egy évéről — szlovák szemmel. Tulajdonképpen szemlét szemlélünk, hiszen a *Slovenské Pohľadynak* az a rovata, ahol *Karol Wlachowsky* írása megjelent a magyar irodalmi életéről, recenziókat, beszámolókat tartalmaz a szocialista országok irodalmáról. Szerényen „kis mozaiknak” nevezi cikkét a szerző, pedig a nagy múltú folyóirat augusztusi számában megjelent írás nemcsak irodalmunk egy vagy két eseményéről tudósít, de a terjedelem szabta keretekben nagyon ökonomikusan szerkesztett kerek beszámolót ad a magyar irodalom legérdekesebb újdonságairól a szlovák olvasónak. És miközben a „déli szomszéd” irodalmi folyóirataiban, könyvkiadásában tallózik, nem feledkezik meg az odahaza hasznosítható tanulságok fölemlítéséről sem. A Petőfi-évforduló megemlékezéssorozata kapcsán arra az elmulasztott alkalomra figyelmeztet például, amit Janko Král születésének 150. évfordulója jelenthetett volna a közelmúltban a szlovák kultúra, irodalom népszerűsítésére külföldön.

Wlachowsky cikkének első felében az irodalmi folyóiratokban megjelent jelentősebb publikációkkal, írásának második részében a könyvújdonságokkal foglalkozik. Bemutatja a szlovák olvasóknak az átalakított, új formában megjelenő „Kritikát”, röviden ismerteti a strukturalizmusvita első hozzászólásait. Több teret szentelnek újabban a magyar irodalmi folyóiratok az irodalmi kritikának és publicisztikának — állapítja meg. Örvendetesnek tartja, hogy a Kortárs és az Új Írás 1973-as első számai több alkalommal foglalkoztak szlovákiai magyar szerzők műveivel, a recenzált könyvek közül a Fekete szél című prózai antológiát, Duba Gyula Valóság és életérzés című esszé- és tanulmánygyűjteményét, továbbá Tózsér Árpád két kötetét említi meg.

A lírai termésből Weöres Sándor Psychéjére hívja föl a figyelmet, a költőt mint a jelenlegi magyar irodalom talán legsajátosabb lírai egyéniségét aposztrofálja. A prózai művek bemutatását Kertész Akos Makra című regényével kezdi, és közli az olvasóval, hogy a regény szlovák nyelvű megjelentetését a Tatran Kiadó már tervbe vette. A széppróza és a „tényirodalom” határterületén született alkotások közül Déry Tibor A napok hordaléka című könyvét ajánlja a Slovenské Pohľady olvasóinak figyelmébe. Rendkívüli visszhangja volt a magyar olvasók körében Nemeskürthy István dokumentáris prózakötetének, a Rekviem egy hadseregért című alkotásnak — tájékoztat a szlovák kritikus az elmúlt év emlékezetes könyvsikeréről. Nem feledkezik meg a legfiatalabb nemzedékről, a most indulókról sem; Csaplár Vilmos, Csörsz István, Lugossy Gyula, Vámos Miklós nevét említi az utóbbi években jelentkezett prózaírók közül.

E rövid fölsorolás is arról győz meg bennünket, hogy Karol Wlachowsky jól tájékozódik újabb irodalmunkban, válogatása nem egy-két mű elolvasása alapján történt. Olyan szlovák kritikust üdvözölhetünk személyében, aki nyelvünket föltehetően jól ismeri, és aki rendszeresen figyelemmel kíséri a magyar irodalmat. Nevével nemcsak ebben a folyóiratban találkozhatunk, egyéb irodalmi fórumokon is szerepel mint modern magyar irodalmi művek fordítója és propagátora. Remélhetőleg a magyar irodalom szlovák fogadtatása és az irodalmaink közötti csereforgalom kapcsán a jövőben is lesz alkalom megemlékezni tevékenységéről.

K. Cs.